

Rijedak jubilej Muzičke škole „Vatroslav Lisinski” u Zagrebu

Povodom 150-godišnjice osnutka i neprekidnoga djelovanja

Nastavnički zbor jubilarne (1978/79.) godine

Uzmemo li 1830. godinu — kad je tiskana Gajeva *Kratka osnova horvatsko-slavenskog pravopisanja* — kao početak Ilirskog pokreta, nekoliko godina prije toga, 1827. osniva se društvo Musikverein (današnji naziv Hrvatski glazbeni zavod), a u okviru toga društva 1829. glazbena škola, sadašnji slavjenik.

Bilo je to vrijeme osnivanja novijih konzervatorija (za razliku od starijeg oblika talijanskih, u stvari *conservatorio* i *ospedale*) počevši od pariškog, 1784. dalje (Prag 1811, Varšava 1821, Leipzig 1843, Petrograd 1862, Moskva 1866. i dr.).

I kod nas to nije bila prva glazbena škola. Rijeka Karlovac i Varaždin već su prije došli do svojih glazbenih škola, ali su one bile kraćeg trajanja, odnosno imale su prekide u svom radu. Jedino se je ova škola — škola slavjenica — održala 150 godina, iako ne uvijek bez kriza. God. 1848. nastavnici su se odrekli dijela svojih ionako skromnih prihoda, samo da se škola održi.

U današnjem brzom i vratolomnom tempu života, mnogi tko i čuje za 150-godišnjicu, ne zamisli se dublje nad tom činjenicom — što zapravo znači 150 godina. Usporedimo to s ljudskim vijekom (prosječno 30 godina rada), to znači izmjenu šest pokoljenja. Pogledamo li događaje u svijetu i kod nas kroz to vri-

jeme, ta je škola bila svjedok ogromnih, prijelomnih zbivanja. S gledišta pak smjerova u umjetnosti, koliko se smjerova izredalo od kraja klasike (Beethoven umire iste godine — 1827. — kad se osniva glazbeni zavod) do danas!

Taj dugi životni vijek škole možemo podijeliti u tri razdoblja, odnosno šest odsjeka (tri po 20 i tri po 30-ak godina). Prvo razdoblje traje od osnutka 1829. do 1920. — to je škola društva HGZ. Drugo razdoblje od 1920. kada država preuzima školu (početkom tog razdoblja dolazi do osnivanja Muzičke akademije). Treće razdoblje od 1951/2, kada se srednja škola osamostaljuje od Muzičke akademije i traje do danas.

Prvo, najdulje razdoblje od 90 godina možemo podijeliti u odsjeke a) 1829—1850. kad dolazi do izmjene sve trojice nastavnika, b) 1851—1870. (do prvog — plaćenog — ravnatelja, Zajca), c) 1870—1890. (do Klaićeve reforme) i d) 1890—1920. Daljnja dva odsjeka od tridesetak godina podudaraju se s već spomenutim II. i III. razdobljem škole.

U početku se u školi podučavalo pjevanje, violina i violoncello, naravno uz teoriju, koju su predavali nastavnici spomenutih predmeta. Daskoro su se počele podučavati i »svirale«, duhaća glazbala. Polaznici su pitomci (koji polaze samo ovu školu) i učenici

(koji pohađaju još koju školu). Obuka traje isprva tri godine, no pitomci su obavezni sudjelovati još 3 godine u priredbama zavoda, te dobivaju svjedodžbu tek nakon svih 6 godina. Prvi nastavnici bili su Juraj Karlo Wisner-Morgenstern i Valentin Ježek, a još iste godine dolazi na školu i Antun Kirschhofer. (Slike tih prvih nastavnika nažalost nisu poznate). Kad je 1835. umro V. Ježek, na njegovo mjesto dolazi Ignac Schneidtinger.

U II. odsjeku V. Lisinski — vrativši se iz Praga — postaje nadzornik škole (to je bila besplatna dužnost). On izrađuje odnosno surađuje kod izradbe nekih propisa za školu. Novi nastavnici izabrani 1851. su Anton Svarc (violina), Ivan Oertl (vcello) i Vatroslav Lichtenegger. Oertl i Lichtenegger, kao i prije Wisner-Morgenstern došli su u Zagreb kao koralisti stolne crkve. Neke Lichteneggerove učenice postigle su svjetsku slavu (M. Mallinger, E. Vizjak, I. Trputec), a privatno je kod njega učila i naša slavna koloraturka Ilma (Pukšec) Murska. Prema potrebi Lichtenegger je podučavao i glasovir. God. 1860. dolazi za učitelja pjevanja i Emanuel Simm. Kad je 1870. došao na školu kao ravnatelj I. Zajc, on je također podučavao pjevanje, pa je niz godina bila praksa da je Simm podučavao pjevanje u I. razredu, Lichtenegger u II., a Zajc u III. razredu.

Kako raste broj učenika, tako se postepeno povećava i broj nastavnika. Tako — već nakon Zajčeva dolaska u Zagreb — na pr. 1872/3. na školi osim Zajca, koji je podučavao pjevanje, djeluje još šest nastavnika. Bili su to Lichtenegger, Simm, Kuhač-Koch, Svarc, Oertl i Daliba.

Po uzoru na neke druge škole u Europi (npr. Praški konzervatorij), u početku se u školi nije učio glasovir. Tek 1857. predlaže član ravnateljstva A. Felbinger da se ta obuka uvede, te je od 1858/9. do 1859/60. orguljaš V. Vinač podučavao glasovir, no to se posebno plaćalo. Od 1865. do 67. glasovir podučava Felbinger. Redovita nastava glasovira počinje 1872. dolaskom Kuhača na školu. Poslije Kuhača podučavaju glasovir V. Kolander, zatim privremeno Zajc pa M. Fabković. Kad je s obzirom na sve veći broj učenika trebalo namjestiti još jednoga učitelja glasovira, bio je to 1883. Antun Stöckl, koji će doskora preuzeti i neke teoretske predmete (prvi nastavnik harmonije kad je ova 1886. uvedena) a kasnije preuzima (od Zajca) i vođenje društvenih koncerata. Stöckl je izveo prvi put u Zagrebu 1902. Beethovenovu IX. simfoniju. Bio je to veliki događaj za tadašnji Zagreb — u izvedbi sudjelovalo je 211 osoba.

God. 1876. društvo i škola preselili su u vlastitu novu zgradu u Gundulićevoj ulici br. 6; 1895. dograđen je njen sjeverni dio.

Sljedeće godine (1877) je ravnateljstvo odredilo da se predavanja i ispiti drže na hrvatskom jeziku. Zamisao o konzervatoriju javlja se već sredinom stoljeća, te još u nekoliko navrata no zbog nedostatka sredstava nije ostvarena. God. 1878. tajnik GZ D. Danielić izradio je *Osnovu za ustrojenje glasbene akademije u Zagrebu* koju je ravnateljstvo prihvatilo, ali ju je vlada vratila, da se za sada s obzirom na stanje financija ne može ništa učiniti. Godine 1883. prihvaćen je Oertlov prijedlog da učitelji guslanja i pjevanja zadrže svoje učenike kroz svih 6 razreda, te da F. Potuček preuzme nastavu teorije. (Zajc je već 1887. preporučao da teoriju predaje samo jedan nastavnik za sve učenike). God. 1890. predloženo je da se uvede predmet Povijest glazbe.

Klaičevom reformom predviđeno je (1891/2.) osam redovitih i osam ostalih nastavnika (tri izvanredna, dva lektora i tri namjesna učitelja). God. 1894. postavljene su orgulje, uvedena nastava harfe te održana prva operna priredba, 1903/4. otvorena je pripravna škola, 1912. majstorska škola za glasovir i violinu; 1916. ravnateljstvo je zaključilo, da se škola zove Konzervatorij Hrvatskoga zemaljskoga glazbenog zavoda, a 1918. predložilo Povjereništvu za bogoštovlje i nastavu, da ono preuzme Konzervatorij. Primopredaja izvršena je 1. 9. 1920.

Zadnje školske godine, dok je to još bila škola društva, na školi bilo je 30 nastavnika (16 za glaso-

vir, 4 za violinu, 3 za pjevanje te 7 ostale predmete, a predavala su se 24 predmeta).

II. razdoblje. Prigodom preuzimanja škole u državnu upravu preuzeto je 20 dotadašnjih nastavnika uz deset novih. U prvom profesorskom vijeću Muz. akademije bilo je osam profesora (Bersa, Dobronić, Dugan, Huml, Lhotka, Ličar, Stančić i Tkalčić), doskoro (Ličar odlazi u Beograd) — od 1924. — i Rosenberg-Ružić i Reizer, a kao počasni član Milka Trnina. Do uključivo 1938/9. nije bilo većih promjena. Ukoliko je neki nastavnik umro ili bio umirovljen ili — što je bilo dosta rijetko — otišao sa škole, na njegovo mjesto dolazi novi nastavnik, odnosno, s obzirom na veći broj učenika otvara se po koje novo učiteljsko mjesto.

U tom razdoblju orkestar vodi niz godina F. Lhotka (1920/1.—1938/9).

Promjenama u državnom uređenju dolazi do umirovljenja nekih nastavnika, dolaze neki novi nastavnici, odnosno reaktiviraju se neki bivši nastavnici. Školske godine 1939/40. postepeno se ukida niža škola, 1941/2. ponovno se uspostavlja. Poslije rata 1945/6. opet se niža škola ukida, 1946/7. uvedeni su općeobrazovni predmeti, 1947/8. teoretsko-nastavnički tečaj, 1949/50. teoretsko-nastavnički odsjek. Prvi predavači općeobrazovnih predmeta bili su prof. dr. S. Pelz, Brabec, M. Vučkić, V. Stirmer, T. Čubelić, dr. V. Ibler, J. Bakarić, Z. Munk-Vojnović, D. Nešić i A. Roje.

III. razdoblje. Početkom školske godine 1951/2. škola se odvajala od Muz. akademije, u njen sastav ulazi niža škola I. rajona te — sada opet niža i srednja škola — djeluje pod nazivom Državna muzička škola. Te godine djelovalo je na školi 34 razvrstana nastavnika, 1 dodijeljeni i 26 honorarnih, svega 61. Od ovih su na školi ove jubilarne godine još S. Tudor-Šalek, N. Hikec i S. Šaban-Raukar, honorarno M. Sakač. Od god. 1970/1. sve je veći broj novih nastavnika.

Početkom ovog razdoblja uređen je internat (Dom učenika DMS, kasnije Muzički dom) za učenike u Jurjevskoj ulici br. 31a. (Do 1968., tada su učenici preseljeni u Studentski dom na Lašćini), 1952/3. prvi pročelnici iz redova nastavnika škole (do tada profesori Muz. akademije), 1954/5. uvedeno društveno upravljanje (Školski odbor), a deset godina kasnije samoupravljanje (Radna zajednica, Savjet škole, Upravni odbor). U travnju 1954. škola je održala koncert u Varaždinu, a 1965. u Beču — to je i početak češćih gostovanja škole. Od 1962. škola se zove Muzička škola »Vatroslav Lisinski« — Zagreb, a 1963. proslavljen je prvi put Dan škole (31. 5., dan smrti V. Lisinskoga). God. 1967/8. osnivaju se neki područni odjeli, 1969. proslavljena je 140-godišnjica škole. Školske godine 1971/2. prebačen je dan škole na 16. 2. (dan početka rada škole 1829.), započeo radom Muzički vrtić, ukinuti nazivi javne i interne priredbe (od tada samo priredbe, iako te razlike ipak postoje!), 1972. održan prvi završni ispit iz gitare, 1973/4. ukinut dječji zbor te šest područnih odjela, otvoren odjel za zabavnu glazbu, uređen Arhiv škole. God. 1975/6. uvedeni su novi predmeti u općeobrazovnom odjelu u vezi s općom srednjoškolskom reformom.

26. 8. 1977. održan je referendum u vezi s reorganizacijom glazbenog školstva (škola ulazi u Centar za kulturu i umjetnost), a 1. 2. 1978. referendum o udruživanju rada radnika u Obrazovni centar za kulturu i umjetnost. Statut Centra izglasan je 7. 7. 1978. Njime ova škola dobiva položaj nastavne grupe »Vatroslav Lisinski« (Škola je svakako — obzirom na svoju dugogodišnju tradiciju — trebala dobiti izuzetan položaj!).

* * *

Prve školske godine škola je imala 14 učenika, dok broj pitomaca nije poznat. Prvi put više od 100 učenika škola je imala već 1870/1. (112), a više od 500 prvi put 1917/8. (536). Po Klaičevoj reformi učenici su redoviti, izvanredni te frekventanti. Zadnje školske godine pod upravom društva HZGZ (1919/20.) bilo je 508 polaznika i to: redovitih 44, izvanrednih 365, frekventanata 17, te 82 u pripravnoj školi. Najviše

ih je učilo glasovir — 310, što je više od polovine ukupnog broja. Prve školske godine poslije osamostaljenja škole bilo je 537 učenika, ove jubilarne godine 986. —

Ispiti. U starije vrijeme na kraju školske godine polagali su se ispiti, koji su bili javni, pa su i u novinama bili tiskani pozivi na ispite. Poslije Klaićeve reforme uvedeni su ispiti zrelosti i učiteljski ispiti. Ispit zrelosti — pravilnik je sastavio P. Budmani — polagalo je od 1893/4. do 1919/20. 58 učenika. Statut za učiteljske ispite izradio je ravnatelj HZGZ Vladislav Cuculić. Redoviti učenici škole mogli su nakon svršenog studija polagati taj stručni ispit te postati učitelji glazbe na školama. U vremenu od 1894. do 1929/30. polagalo je taj ispit nešto više od 250 kandidata.

Osnutkom Muz. akademije studenti polažu (od šk. god. 1925/6. dalje) diplomski ispit. Učenici na kraju srednje glazbene škole polažu završni ispit. Taj je ispit od 1930/1. do kraja školske godine 1977/8. položilo 1.164 učenika. Godine 1949/50 uveden je ispit zrelosti za učenike općebrazovnih predmeta, pa je taj ispit (u vremenu od 1949/50. do kraja 1977/8.) položilo 601 učenik.

Godine 1952. imenovano je ispitno povjerenstvo za polaganje stručnog ispita za zvanje stručnog učitelja muzike pri Drž. muzičkoj školi u Zagrebu (tadašnji naziv današnje Muz. škole »Vatroslav Lisinski«). Od veljače 1952. do zaključno svibnja 1970. položilo je taj ispit 274 stručna učitelja. —

Priredbe. Već rano javljaju se učeničke zaključne (ispitne) priredbe, dr. Goglia navodi ih u svojoj knjizi o HGZ povremeno od 1833. dalje, redovito od 1860. No učenici su nastupali i na nekim društvenim koncertima i akademijama. Na zaključnoj priredbi 1860. domaći su skladatelji zastupani u velikoj većini. Zajc je predlagao veći broj učeničkih priredbi, no ravnateljstvo nije prihvatilo taj prijedlog. Tek u Klaićevo doba povećava se broj učeničkih priredbi. Da se unaprijedi nastava pjevanja, priređuju se povremeno i operne predstave. Prva takva priredba bila je 1894., a izvedeni su III. čin Gounodova *Fausta* i Blodekova opera *U zdencu*. Učenici su izvodili *Rigoletto*, *Ivicu i Maricu* (u nekoliko navrata), neke uloge u *Poljupcu*, zatim *Martu*, u II. razdoblju — osim pojedinih opernih prizora (u kazalištu, uz orkestar) — *Carobnu frulu*, *Bastien i Bastienne* te *Gianni Schicchi*, a u III. razdoblju izvodi Muz. akademija uz sudjelovanje učenika srednje škole *Figarov pir*.

U III. razdoblju često su slavljene razne obljetnice (bilo skladatelja, bilo škole), a uvedene su i proslave dugogodišnjih nastavnika (Senečić, Pettan, Lang, Čolaković, M. Sakač). Koncerti gostujućih škola povodom Dana škole postaju tradicija, kao i zajednički nastupi zbora i orkestrata muzičkih škola V. *Lisinski* iz Zagreba i J. *Slavenski* iz Beograda. (Vrhunac bila je koncertna izvedba prizora i finala II. čina iz opere *Lohengrin*, pod ravnanjem prof. V. Kranjčevića). Spomeniti treba i nekoliko izvedbi Bajamontijevog oratorija *Prijenos kosti sv. Dujma*. Većinom u okviru međunarodne razmjene nastupala je naša škola u inozemstvu, a inozemne kod nas.

Dječji zbor škole nastupao je i u Hrvatskom narodnom kazalištu u izvedbama opera *La Bohème* i *Carmen*. Mnogi učenici škole uspješno su nastupali i na raznim natjecanjima.

Među priredbama treba spomenuti i izložbe, koje škola povremeno priređuje počevši od 1962/3. dalje.

* * *

Školske zbirke. Škola ima tri vrijedne zbirke: a) Knjižnica (uz nju vodi se zbirka gramofonskih ploča i zbirka magnetofonskih vrpca, posebno knjižnica općebrazovnog odjela), b) Zbirka glazbala i c) Arhiv škole (otvoren 28. 6. 1974.).

* * *

Jubilarne školske godine škola ima muzički vrtić (tri godine), početnički tečaj, nižu školu (u trajanju od šest godina) te srednju školu (četiri, odnosno šest godina trajanja). U nižoj školi postoje tri odjela (te-

oretski, klavirski i gudački), a u srednjoj šest (teoretski, pjevački, klavirski, gudački, duhački te odjel za zabavnu muziku).

Direktor je prof. V. Fabris, zamjenik direktora prof. V. Vunić, tajnik S. Vukelić. Pročelnici su prof. B. Oreški (teor. odjel srednje škole i odjel za zabavnu muziku), Nadia Miletić (teor. odjel niže škole), R. Šeringer (pjevački odjel), V. Kiš (klavirski, zamjenik D. Molan), V. Fabris (gudački), R. Bradić (voditelj za gitare) i B. Kramarić (duhački odjel).

Zbor radnika (naziv bivše Radne zajednice) broji 95 radnika, od toga 84 nastavnika (na neodređeno vrijeme 56, na određeno vrijeme 12, u dopunskom radnom odnosu 16), administrativno osoblje 4, pomoćno i tehničko osoblje 7.

Upisanih učenika je ukupno 986 (muzički vrtić I. godina 139, II. 31, III. 8, svega 178, niža škola 508, od toga početnički tečaj 70, srednja škola 300).

* * *

Proslava 150-godišnjice neprekidnoga djelovanja škole — pod pokroviteljstvom Predsjednika Republike Josipa Broza Tita — započela je u ponedjeljak 5. veljače 1979. otvorenjem izložbe o djelovanju škole kroz 150 godina uz uvodnu riječ priređivača izložbe prof. B. Ivančević. Do sada su izložbe bile priređivane u dvorani škole, a ova, s obzirom na obilno gradivo, u Povijesnome muzeju Hrvatske.

Istoga dana bio je svečani uvodni koncert HGZ-a — osnivača škole. U prvom dijelu rasporeda nastupili su uz orkestar HGZ-a studenti Muz. akademije, bivši učenici Muzičke škole »V. Lisinski«, a u drugom dijelu izveo je orkestar HGZ-a skladbe osnivača i nastavnika škole (Zajc, Lisinski, Wisner-Morgenstern). Dirigirao je I. Gjadrov. Slijedila su još 7 koncerata: Koncert istaknutih umjetnika bivših učenika škole, Koncert zabavne glazbe uz sudjelovanje estradnih umjetnika bivših učenika i nastavnika škole, zatim učeničke priredbe: Veće romantike (učenici klavirskog odjela škole), Koncert učenika prijateljskih muzičkih škola (iz Beograda, Osijeka, Sarajeva, Beča i Novog Sada), Koncert solista, zbora i orkestrata učenika škole (dirigenti B. Oreški i V. Fabris), Veće klavirskih kompozicija uz pratnju orkestra (orkestar bivših i sadašnjih nastavnika i učenika škole, dirigent V. Kranjčević) te Svečani završni koncert 14. 2. 1979., na kome su uz uvodnu riječ i prigodne govore, izvedene — pod ravnanjem V. Kranjčevića — skladbe Lisinskoga (*Zbor Hrvatica* iz opere *Porin*), Zajca (*Himna iz Dubravke*) i Händela (*Alleluja iz Mesije*), ova je skladba — kao doista svečani završetak — i ponovljena).

Toga dana prije podne održana je svečana sjednica počasnog odbora, podijeljene su spomen-plakete, otkrivena je u školi spomen-ploča u čast 150-godišnjice škole te položen vijenac na spomen ploču nastavnici i učenicima palim u NOB-i.

Na sam dan otvaranja škole (16. 2.) položeni su vijenci na Mirogoju u arkadama gdje su pokopani Lisinski i Zajc.

Sve priredbe škole do kraja ove školske godine posvećene su proslavi škole.

* * *

Bila bi to zgoda da se osvrnemo i na izgled (perspektive) škole u budućnosti, na njene potrebe i ulogu u okviru glazbenog školstva kao i u vezi s reformom toga školstva. Možda će jednom biti prilike i za to, jer bi i to nužno bio opširniji osvrt.

Ostaje da školi prigodom njezina rijetkog jubileja i doista zaslužnog ugleda poželimo da — kao i do sada — sretno prebrodi sve opasnosti, da i ubuduće bude primjermom i da prednjači drugim — mladim — školama, da i dalje okuplja istaknute nastavnike, koji će biti svjesni časti da djeluju na školi s tako sjajnom tradicijom te koji će — uz vrsnu obuku — pobuditi kod učenika istinsku ljubav za glazbu, da pronalazi i razvija sposobnosti mladih talenata, neizbježnih za uspješan daljnji razvoj naše glazbene kulture i umjetnosti.